

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 54/2024-30

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] zastúpených JUDr. Jozefom Polákom, advokátom Aleja slobody 50, Dolný Kubín, proti uzneseniam Okresného súdu Námestovo č. k. 13C/32/2023-52 z 5. júna 2023 a Krajského súdu v Žiline sp. zn. 9Co/102/2023 z 10. augusta 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 31. októbra 2023 domáhajú vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práv na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 dohovoru uzneseniami o ich návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia v civilnom spore, ktoré žiadajú zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie.

II.

2. Sťažovatelia sú v súčte podielov približne 75 % podielovými spoluvlastníkmi ornej pôdy. Ďalší spoluvlastník svoj podiel približne 5 % k tomuto pozemku bez ponuky sťažovateľom previedol kúpnu zmluvou žalovanému. Sťažovatelia preto proti žalovanému podali žalobu, ktorou sa domáhajú, aby im tento podiel kúpnu zmluvou previedol. Počas konania sťažovatelia zistili, že k tomuto podielu je v katastri nehnuteľností vyznačená plomba, z ktorej bol podľa nich zrejmý záujem žalovaného podiel scudziť či zaťažiť. Preto proti žalovanému podali

návrh na nariadenie neodkladného opatrenia, ktorým mu bude uložené zdržať sa nakladania s týmto podielom v rozsahu jeho scudzenia či zaťaženia.

3. Okresný súd ústavnou sťažnosťou namietaným uznesením návrh sťažovateľov na nariadenie neodkladného opatrenia zamietol. Zistil, že predmetom vyznačenej plomby je spätný prevod podielu žalovaným na pôvodného spoluvlastníka na základe dohody o odstúpení od kúpnej zmluvy pre porušenie predkupného práva ostatných spoluvlastníkov. Preto dospel k záveru, že sťažovatelia neosvedčili potrebu nariadenia neodkladného opatrenia, keďže spoluvlastník akceptoval porušenie predkupného práva sťažovateľov a vykonal úkony k náprave protiprávneho stavu. Okresný súd poukázal na to, že sťažovatelia mohli podať žalobu o určenie relatívnej neplatnosti kúpnej zmluvy alebo sa domáhať proti žalovanému, aby im ponúkol podiel na kúpu za rovnakých podmienok, za akých ho kúpil od spoluvlastníka, alebo sa uspokojíť s predkupným právom proti žalovanému. Zmyslom týchto možností je náprava protiprávneho stavu v dôsledku porušenia predkupného práva, no zákon neustanovuje, ako a kedy má žalovaný protiprávny stav napraviť. Ak žalovaný porušenie práva sťažovateľov akceptoval a obnovil stav pred uzavretia kúpnej zmluvy, nezmaril tým predkupné právo sťažovateľov. Preto okresný súd dospel k záveru, že sťažovateľom nehrozí žiadna ujma, čo vylučuje dôvodnosť neodkladného opatrenia.

4. Proti tomu podali sťažovatelia odvolanie. Podľa sťažovateľov žalovaný odstúpením od kúpnej zmluvy účelovo porušil povinnosť podiel im previesť, ktorá mu vznikla doručením výzvy na uzavretie kúpnej zmluvy. Bezodkladnosť nariadenia odôvodnili tým, že nie sú účastníkmi katastrálneho konania. Sťažovatelia zdôraznili, že voľba nároku z porušenia ich predkupného práva bola na nich a túto nemôže nahradiť okresný súd, ktorý im prikázal uspokojíť sa s obnoveným stavom pred uzavretia kúpnej zmluvy. Podľa sťažovateľov je odstúpenie od kúpnej zmluvy neplatné. Okresnému súdu vytykajú, že sa v kontexte možnosti žalovaného odstúpiť od kúpnej zmluvy nevysporiadal s poznámkou v katastri o prebiehajúcim súdnom spore podľa § 228 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). Okresnému súdu vytykajú porušenie princípov legitímnych očakávaní a právnej istoty, keď napriek splneniu predpokladov neodkladné opatrenie nebolo vydané, v dôsledku čoho bude ich rozhodnutie o žalobe nevykonateľné. Podľa sťažovateľov bola nielen osvedčená, ale preukázaná dôvodnosť žaloby a dispozícia žalovaného s podielom. Sťažovatelia v dôsledku nezákonného konania spoluvlastníka utrpeli škodu. Zdôrazňujú, že po zápise záznamu do katastra stratia aktívnu vecnú legitimáciu.

5. Krajský súd ústavnou sťažnosťou namietaným uznesením potvrdil uznesenie okresného súdu. Stotožnil sa s absenciou podmienok pre nariadenie neodkladného opatrenia. Na zdôraznenie správnosti poukázal na rozsah, v akom sťažovatelia navrhovali žalovanému zakázať nakladať s podielom. Krajský súd nepovažoval za osvedčené tvrdenie sťažovateľov, že žalovaný chce podiel scudziť či zaťažiť v prospech tretej osoby. Plomba už v čase podania návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia svedčala v prospech záznamového konania, predmetom ktorého nemôžu byť zmluvy scudzovacie či obmedzujúce vlastnícke právo, ktoré podliehajú vkladovému konaniu. Keďže sťažovatelia neosvedčili, že žalovaný má v úmysle s podielom nakladať niektorým zo sťažovateľmi navrhovaným spôsobom, považoval neodkladné opatrenie v navrhovanom znení za nedôvodné. Krajský súd k obave sťažovateľov, že kataster napriek poznámke o súdnom spore záznamové konanie nezastavil, uviedol, že účinky o jej zápise podľa § 228 CSP sa vzťahujú len na vkladové konanie. Krajský súd námietky o neplatnosti odstúpenia od kúpnej zmluvy vyhodnotil ako bez významu pre konanie o neodkladnom opatrení, s ktorými sa vysporiada súd

v konaní o veci samej. K tomu doplnil, že aj keby bolo odstúpenie od kúpnej zmluvy neplatné, tak neodkladné opatrenie v sťažovateľmi navrhovanom znení by nebolo spôsobilé ovplyvniť výsledok záznamového konania, čo potvrdzuje nedôvodnosť nariadenia neodkladného opatrenia.

III.

6. Sťažovatelia súdom vytýkajú, že nenariadili neodkladné opatrenie napriek kvalifikovanému návrhu a prebiehajúcejmu vkladovému konaniu preukazujúcemu zámer žalovaného podiel previesť či zaťažiť. Preto záver súdov o nepreukázaní predpokladov na nariadenie neodkladného opatrenia považujú za arbitrárny, porušujúci princípy legitímnych očakávaní a právnej istoty. Podľa sťažovateľov je bez významu druh katastrálneho konania, o predmete ktorého ich kataster odmietol informovať pred podaním návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia. Podľa sťažovateľov odstúpenie od kúpnej zmluvy preukazuje vôľu žalovaného podiel bezodplatne previesť. Súdom vytýkajú, že neprihliadli na účelové konanie žalovaného, ktorý napriek jeho povinnosti predať podiel sťažovateľom sa vyhýba splneniu tejto povinnosti odstúpením od kúpnej zmluvy. Podľa sťažovateľov spôsob ochrany ich porušeného predkupného práva je ich voľbou, nie voľbou súdu, ktorý im prikázal zmieriť sa so stavom pred uzavretím kúpnej zmluvy. Tento záver súdu spôsobuje obsolentnosť ustanovenia, podľa ktorého sa v dôsledku porušenia predkupného práva môžu domáhať nahradenia prejavu vôle. Sťažovatelia dôsledkom uznesení súdov utrpeli škodu. Sťažovatelia súdom vytýkajú, že prejudikovali výsledok sporu, čo bude mať za následok, že nimi dôvodne podaná žaloba bude materiálne nevykonateľná. Krajskému súdu vytýkajú, že sa nevysporiadal s ich konkrétnou odvolacou argumentáciou a poznámkou o prebiehajúcom spore v katastri podľa § 228 CSP.

IV.

7. Proti ústavnou sťažnosťou namietanému uzneseniu okresného súdu sťažovatelia podali odvolanie argumentačne doslova totožné s ústavnou sťažnosťou, čo krajský súd podrobil vecnému prieskumu dôvodnosti odvolania. Právomoc krajského súdu rozhodnúť o odvolaní vylučuje právomoc ústavného súdu. Preto bola ústavná sťažnosť v rozsahu proti uzneseniu okresného súdu pre nedostatok právomoci podľa § 56 ods. 2 písm. a) a § 132 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) odmietnutá.

8. V rozsahu proti uzneseniu krajského súdu je ústavná sťažnosť zjavne neopodstatnená a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietnutá. Argumentácia sťažovateľov vo vzťahu k namietanému porušeniu práv podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorý sa spravidla na rozhodovanie o neodkladných opatreniach neaplikuje, a čl. 13 dohovoru, neobsahuje žiadnu osobitnú argumentáciu, z ktorej by bolo možné dospieť k príčinnej súvislosti medzi namietaným uznesením a základnými právami. Posudzovanie podmienok na vydanie neodkladného opatrenia je primárne vecou všeobecných súdov. K ústavným sťažnostiam, v ktorých sa namieta porušenie ústavných práv rozhodnutím o týchto opatreniach, treba pristúpiť zdržanlivo. Nielen preto, že ústavný súd nie je opravnou inštanciou všeobecných súdov, ale aj preto, že ide

o rozhodnutia, ktorými sa do práv a povinností strán nezasahuje konečným spôsobom. Zasiahnúť do týchto rozhodnutí možno iba za predpokladu, že by rozhodnutím všeobecného súdu došlo k procesnému excesu, ktorý by zakladal zjavný rozpor s princípmi spravodlivého procesu. Výnimočnosť zasahovania ústavného súdu do rozhodnutí o neodkladných opatreniach neznamená, že tieto sú úplne mimo rámca ústavnoprávneho prieskumu. Ak sú dôvody, na ktorých je založené súdne rozhodnutie o neodkladnom opatrení, zjavne protirečivé alebo popierajú pravidlá formálnej a právnej logiky, prípadne sú zjavne jednostranné a v extrémnom rozpore s princípom spravodlivosti, možno konštatovať zjavnú nedôvodnosť či arbitrárnosť rozhodnutia (III. ÚS 406/2023). Tak tomu vo veci sťažovateľov nie je.

9. Ústavná sťažnosť je doslovným znením návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia a odvolania proti jeho zamietnutiu, doplneným o všeobecné citácie o neodkladných opatreniach, princípoch legality vo verejnom práve a právnej istoty. Sťažovatelia nevedno či účelovo alebo nevedomky nerozlišujú v texte medzi účinkami vkladového a záznamového konania, výsledkom ktorého nebude prevod či zaťaženie podielu. Preto aj napriek opakujúcim sa, no zjavne mylným tvrdeniam, zotrávajú na závere, že preukázali vkladové konanie, výsledkom ktorého bude prevod podielu na predávajúceho. Sťažovatelia svoje legitímne očakávanie odvodzujú z osvedčenia dôvodnosti žaloby vo veci samej, faktickej dispozície s podielom a kvalifikovaného návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia. To však ešte samo osebe nestačí na nariadenie neodkladného opatrenia. Preto nemožno dospieť k sťažovateľmi prezentovanému záveru, že by sa súdy bez objektívneho a rozumného dôvodu odklonili od rozhodovacej praxe o neodkladných opatreniach.

10. Predpokladom nariadenia neodkladného opatrenia je osvedčenie dôvodnosti a trvania nároku, ktorému sa má poskytnúť ochrana a potreba bezodkladne upraviť pomery. Osvedčenie nároku neznamená len osvedčenie, čo sa stalo a čo je medzi stranami nesporné, ale aj osvedčenie toho, že po právnom posúdení osvedčeného skutkového stavu možno predpokladať danosť práva, ktorému sa poskytuje neodkladná ochrana. Vo veci sťažovateľov možno konštatovať nesplnenie tohto predpokladu. Hoci pri začatí sporu sa ich nárok javil ako dôvodný, v čase rozhodovania o neodkladnom opatrení bol podstatne oslabený odstúpením od kúpnej zmluvy. Preto po právnom posúdení možno predpokladať zánik práva, ktorému sa mala neodkladným opatrením poskytnúť ochrana. Nemožno súhlasiť s tým, že sťažovatelia nenariadením neodkladného opatrenia stratia vecnú legitimáciu, keďže odstúpením od kúpnej zmluvy odpadol predmet sporu a im zostalo predkupné právo, ochrany ktorého sa domáhali žalobou, zachované.

11. Súdy dospeli k správneému záveru, že potreba bezodkladne upraviť pomery neexistuje, keďže žalovaný a predávajúci odstúpili od kúpnej zmluvy, čím sa obnovil stav pred podaním žaloby. Sťažovatelia mylne interpretujú, že nevydaním neodkladného opatrenia došlo k zmareniu rozhodnutia vo veci samej, keď za toto zmarenie v skutočnosti považujú odstúpenie od kúpnej zmluvy. Nesúhlas sťažovateľov s odstúpením od kúpnej zmluvy nebol predmetom rozhodovania o neodkladnom opatrení. Žalovaný odstúpením akceptoval nárok sťažovateľov z porušenia predkupného práva a prinavrátil pôvodný stav, čím prestal existovať faktický stav potrebný bezodkladnej úpravy. Neodkladné opatrenie v navrhovanom znení by nemalo akýkoľvek racionálny dôvod, keď z dohody o odstúpení, hoci ešte v katastri nezaznamenatej, možno vyvodit', že žalovaný si je vedomý, že vlastníctvo k podielu nikdy nenadobudol a nemôže s ním nakladať. Preto nemožno predpokladať, že by s podielom chcel disponovať spôsobom, ktorý mu sťažovatelia

navrhovali neodkladným opatrením zakázať. Neodkladné opatrenie v sťažovateľmi navrhovanom znení by pre kataster nebolo prekážkou zaznamenania účinkov odstúpenia od kúpnej zmluvy.

12. Tvrdenia sťažovateľov o spôsobenej škode, prejedikovaní výsledku sporu, nevykonateľnosti žaloby sú nepreukázané a nezrozumiteľné. Nešpecifikovali, akú škodu utrpeli porušením ich predkupného práva, keď im prinavrátením do predošlého stavu zostane zachované ešte aj voči totožnej osobe. Trovy, ktoré im môžu v spore vo veci samej vzniknúť, by im mal nahradiť žalovaný, ktorý procesne zavinil prípadné zastavenie konania. Nevedno, ako mali uznesenia prejedikovať výsledok sporu, keďže pri rozhodnutí o žalobe by súd vychádzal z aktuálneho listu vlastníctva, z ktorého by bezpochyby zistil, že sa obnovil stav pred uzavretím kúpnej zmluvy. Pri nekonkrétnom tvrdení o nevykonateľnosti dôvodne podanej žaloby si možno len domyslieť úvahu sťažovateľov, že ak by pre nenariadenie neodkladného opatrenia žalovaný previedol podiel na tretiu osobu, tak pre zmenu vlastníka sa ich žalobný návrh stane nevykonateľným. K tomu možno doplniť, že z argumentácie súdov je zrejmé, že pri preukázanom vkladovom konaní by neodkladné opatrenie nariadili, čo by bolo zákonným dôvodom na jeho prerušenie. Netreba opomínať, že pre tento účel slúži § 228 ods. 2 CSP, na ktorý sťažovatelia opakovane, no bezobsažne poukazovali, ktorý subjektívnu záväznosť rozsudku o určení vecného práva k nehnuteľnosti rozširuje aj na nového nadobúdateľa, hoci nebol stranou sporu.

13. Nedôvodná je sťažnostná námietka o nevysporiadaní sa s odvolacou argumentáciou, keď sťažovatelia nekonkretizujú podstatnú odvolaciu argumentáciu, s ktorou sa krajský súd nevysporiadal. Práve naopak, z namietaného uznesenia je zrejmé, že krajský súd sa stotožnil s odôvodnením okresného súdu, doplnil podľa neho podstatné skutočnosti a reagoval aj na tie odvolacie námietky, ktoré neboli podstatné pre rozhodnutie o odvolaní. K námietke o účelovosti konania žalovaného krajský súd uviedol, že nebolo preukázané, že pri uzavretí kúpnej zmluvy vedel o nesplnení povinnosti predávajúceho ponúknuť podiel spoluvlastníkom. Sťažovatelia bez bližšieho zdôvodnenia namietajú porušenie princípu rovnosti účastníkov. Len to, že súdy nevyhoveli návrhu sťažovateľov, neznamená, že porušili princíp rovnosti. K tvrdeniam sťažovateľov, že pri podaní návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia z dôvodu odmietnutia poskytnutia informácií katastrom nemali dostatočné informácie, treba uviesť, že z poznačenej plomby je zrejmé, že sa týka záznamového konania na základe inej listiny, nie vkladového konania.

14. Nemožno súhlasiť so sťažovateľmi, že závery súdov spôsobili obsolentnosť § 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka len preto, že žalovaný ako kupujúci realizoval svoje právo zrušiť kúpnu zmluvu od počiatku. Ak by od kúpnej zmluvy neodstúpil, sťažovatelia by mohli naďalej trvať na nimi zvolenom, žalobou uplatnenom nároku z ich porušeného predkupného práva. Tento doplnkový nárok (ponúknuť vec na predaj opomenutému spoluvlastníkovi – retractus ex iure condominii) aj pre porušené zákonné predkupné právo je výsledkom súdnej teórie a praxe, a to v dôsledku nejasnej úpravy žalovateľných nárokov vzniknutých z konštruktú relatívnej neplatnosti úkonu, pri ktorom nebolo rešpektované zákonné predkupné právo spoluvlastníka. Navyše, sťažovatelia opomínajú zohľadniť fakt, že nie sú jedinými podielovými spoluvlastníkmi s predkupným právom (jeden podiel je neprededený a druhý je predmetom iného súdneho sporu). Sťažovatelia argumentáciou, že ich súd núti akceptovať stav pred uzavretím kúpnej zmluvy napriek tomu, že si zvolili možnosť kúpy priamo od žalovaného, vyjadrujú nespokojnosť s podielovým spoluvlastníctvom. No na odstránenie tejto nespokojnosti však majú žalobu o zrušenie

a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva. Tiež im nič nebráni v tom, aby svoje predkupné právo využili pri opätovnom prevode sporného podielu.

15. Podľa § 67 zákona o ústavnom súde pripája sudca Peter Straka k tomuto rozhodnutiu odlišné stanovisko, ktoré sa týka výroku, ako aj odôvodnenia rozhodnutia.

P o u ě n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. januára 2024

Robert Šorl
predseda senátu